

СОЦЫУМ

З глыбіні вякоў
да сучаснасці.
Як музейшчыкі адзначаць
Год міру і стварэння

стар. 4

СОЦЫУМ

Фізічная даступнасць,
этычная камунікацыя.
Як узаемадзейнічаць
з людзьмі з інваліднасцю

стар. 5

КІНАПЛАНЁРКА

“У нас атрымалася
міжнароднае кіно!”
Фокус – на краінах ШАС

стар. 6

ART-БЛОГ

Дрэжны паэт у хатняга
тырана ператварыўся?
Арыгінальная версія
знаёмага спектакля

стар. 8–9

НА ЛЮДНЫМ МЕСЦЫ

Коні ў матроскіх клёшах
і “Шчыра вашы”.
Канцэртная праграма
ў сельскім клубе

стар. 10

НА МАНЕЖЫ

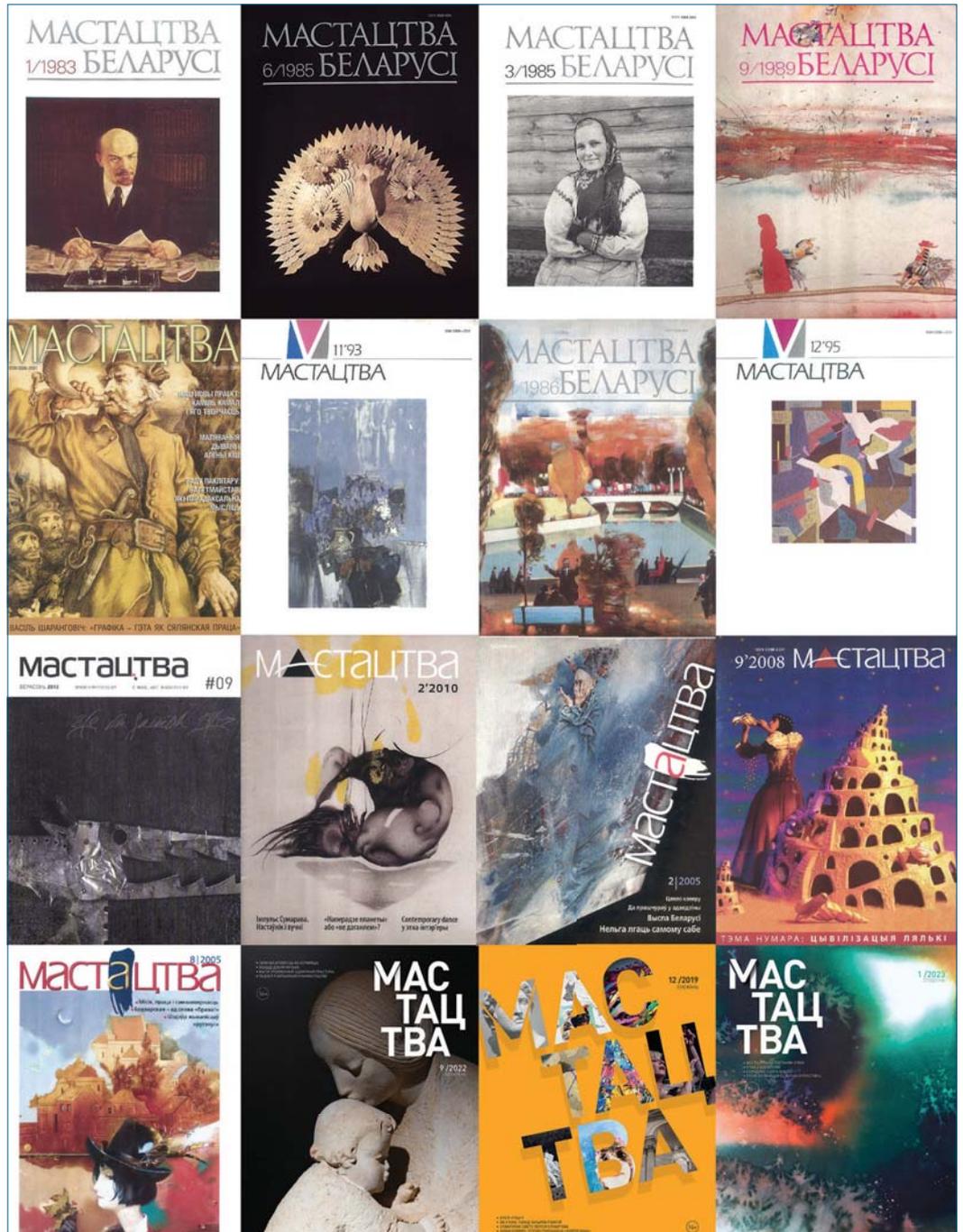
Навошта папугаям
сварыцца і як мядзведзь
на буйвала ўзлез?
Сповідзь дрэсіроўшчыка
наконадні прэм’еры

стар. 11

MEMENTO MORI

Што застаецца пасля нас?
Таямніцы магільнай пліты
і пахавальнай культуры

стар. 14–15

40

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ТВОРЧЫ ЛЕТАПІС

40 гадоў таму выйшаў першы нумар часопіса “Мастацтва” пад рэдакцыяй Міхася Раманюка.

Унікальнае выданне з той пары зарабіла прызнанне аматараў і прафесіяналаў. Сёння штомесячнік вызначае акцэнты творчага жыцця краіны, прапануе грунтоўныя артыкулы пра выяўленчае мастацтва, фатаграфію, музыку, тэатр і кіно. Далучайцеся да клуба экспертаў і кроцце ў новае дзесяцігоддзе разам з “Мастацтвам”!

“Калі мы хочам жыць у міры і дастатку, то павінны шмат і добрасумленна працаваць”.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

На тыдні

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў Закон “Аб Усебеларускім народным сходзе”.

Мэта дакумента — рэалізацыя канстытуцыйных норм аб Усебеларускім народным сходзе, замашаванне яго прававога статусу як вышэйшага прадстаўнічага органа народаўладдзя, вызначэнне парадку фарміравання і дзейнасці УНС.

Да дэлегатаў УНС аснесены Кіраўнік дзяржавы, Прэзідэнт, які спыніў выкананне паўнамоцтваў, прадстаўнікі заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады, мясцовых Саветаў дэпутатаў, а таксама грамадзянскай супольнасці.

Сход не мае права падмяняць іншыя дзяржаўныя органы, выконваць іх функцыі, умяшчацца ў іх дзейнасць.

Кампетэцыя УНС вызначана ў адпаведнасці з Канстытуцыяй, у тым ліку прадуладдана паўнамоцтвам на прыняцце рашэнняў:

аб зацверджанні найбольш важных для краіны дакументаў (асноўных напрамкаў унутранай і знешняй палітыкі, ваеннай дактрыны, канцэпцыі нацыянальнай бяспекі, праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця);

аб унясенні Прэзідэнта прапановы аб прамадуленні рэспубліканскага рэферэндуму;

аб легітымнасці выбараў Прэзідэнта, дэлегатаў Палаты прадстаўнікоў і членаў Савета Рэспублікі;

аб знішчэнні пасады Прэзідэнта ў выпадку грубага парушэння Канстытуцыі або ў выпадку, калі Прэзідэнт зрабіў цяжкае злачынства;

аб выбранні судзіўшчых Канстытуцыйнага і Вярхоўнага Судова, членаў ЦВК, вызваленні іх з пасады;

аб устанавленні свята, святочных дзён і памятных дат;

аб уведзенні надзвычайнага або ваеннага становішча;

аб магчымасці накіравання ваеннаслужачых за межы краіны для ўдзелу ў дзейнасці па падтрыманні міжнароднага міру і бяспекі.

Рэалізацыя закона наладзіць новы імпульс дзяржаўнаму развіццю. УНС, сфарміраваны на демократычных пачатках, будзе выконваць функцыі стабілізацыі і кансалідацыі грамадства.

Кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ігар Серыжня папаче рабочага візиту ў Магілёўскую вобласць сустрэўся з работнікамі культуры і мастацтва раёна. Шагам размовы ўдзяляцца пытанні знешнепалітычнай абстаноўкі выкаў нашай краіны, унутрыдзяржаўнага развіцця. Таксама гаварылі пра ахову гісторыка-культурнай спадчыны, новую падыходы ў арганізацыі культуры-вішчывішчых мерапрыемстваў, стымуляванне ініцыятыў у сферы культуры і іншае.

Праз стварэнне да разумення існага

Зацверджаны рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні Года міру і стварэння. На чым робіцца акцэнт у дакументах і што збіраеся ствараць?

Каб здзейсніць намеранае, згадаем, што такое стварэнне наогул. Адмысловыя тлумачыць: гэта найвышэйшая з вядомых чалавеку форм творчага змянення рэальнасці. Стварэнне мае на мэце не проста зрабіць новае, а натхніць на штосы канструктыўнае, карыснае, гарманічнае і прывесці да ўзнікнення больш каштоўных рэчаў. У шырокім сэнсе стварэнне — гэта не толькі пераўтварэнне, колькі зразуменне існага. Па-спрабаму спасцігнуць сапраўднасць, абнавіраючыся на грунтоўны спос, над якім праводзілі ўсе зашчавленія ў развіцці і прагрэсе нашай краіны.

У рэспубліканскім плане, які Савет Міністраў зацвердзіў 1 лютага, асрэслены ініцыятыўны ў гонар важных паказчы і гісторыі Рэспублікі Беларусь, што маюць асаблівае грамадска-палітычнае значэнне. Чырвонай ніткай змяняльнасці даты праходзіць праз адзіныя ліні інфармавання, усебеларускую патрыятычную акцыю “Мы — грамадзяне Беларусі!”, інфармацыйна-адукацыйны праект “ШАГ” (“Школа Актыўнага Грамадзяніна”), інтэрнэт-праект “Дакументальны летапіс сучаснай беларускай дзяржавы” ды іншыя патрыятычныя акцыі.

Таксама прадуладдана ўдасканаленне сістэмы ваенна-патрыятычнага выхавання. Асноўныя мерапрыемствы — адрэшці музеяў ў мемарыяльным комплексе “Хатынь”, мітынг-рэжывем да 80-годдзя трагічнай гібелі жыхароў Хатыні, знішчанага нямецка-фашысцкімі захопнікамі, грамадзянска-патрыятычны праект “Цяжкія Памяці”, рэспубліканская акцыя “Архівы — школе”, экскурсійныя праграмы па гістарычных славуціях краіны, месцах баявой, партызанскай славы, пахананіяў ахвяр генашуў беларускага народа, па музеях.

Актуальнае і праасоўванне мірных ініцыятыў грамадскасці. Запланаваны круглыя сталы, дыялогавыя вшывоўкі на тэму “Мір і стварэнне ў сістэме каштоўнасцей сучаснай моладзі”, дыскусійныя платформы “Беларусь будучыні”. Акрамя таго, мёржсцэна сацэінічанае міжкантэксцінама ў міжэцціналінама дыялогу, які забяспечывае мір і згоду ў ачынным грамадстве. Будучы правядзены ўсебеларуская малітва “За мір і згоду!” ў рамках святкавання Дня Рэспублікі, навукова-асветніцкага экспедыцыя “Дарога да святаніяў” да Дня беларускага пісьменства, IV Фэстываль мастацтваў беларускаму свету.

Асаблівы акцэнт — на мерапрыемствах, што забяспечваюць далейшы рост эканомікі і павышэнне яе канкурэнтаздольнасці: X Форум рэгіёнаў Беларусі і Расіі, нацыянальныя выставы ў замежжы, будаўніц-

сяброўства паміж народамі, — падкрэсліў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Ірана ў Беларусі Саід Яры адначыў, што 18 сакавіка споўніцца 30 гадоў з дня ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Іранам і 2023-і прапанаўнеца аб явыць годам сяброўства паміж рэспублікама.

Падчас адкрыцця выставы “Дзівосны Іран”

Дзівосны Іран

У Мінску з 8 па 18 лютага праходзіць мастацкая выстава “Дзівосны Іран”. Праект арганізаваны галерэй “Універсітэт культуры” сумесна з Пасольствам Ісламскай Рэспублікі Іран у Рэспубліцы Беларусь і прымеркаваны да 44-й гадавіны перамогі Ісламскай рэвалюцыі ў усходняй дзяржаве.

Пачас урачыстага адкрыцця экспазіцыі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Ірана ў Беларусі Саід Яры адначыў, што 18 сакавіка споўніцца 30 гадоў з дня ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Іранам і 2023-і прапанаўнеца аб явыць годам сяброўства паміж рэспублікама.

— У сталішч дзвюх краін плануецца ачыніць розныя мерапрыемствы ў сферы культуры і мастацтва. Гэтыя захады палепшыць дасведчанасць грамадзян Беларусі і Ірана пра культурныя і турыстычныя магчымасці нашых дзяржаў, а таксама ўмацоўць сяброўства паміж народамі, — падкрэсліў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол. Выстава знаёміць з багатай культурнай спадчынай Ірана. Аўтары ўнікальных работ — Рухае Афза і Масуд Махэбі Фар. Мастакі адлюстравалі шматвяковыя традыцыі жыццянісці і каліграфіі старадаўняй цывілізацыі. Акрамя карцін, якія выстаўляюцца ў Беларусі, упершыню, можна ўбачыць фотамаліцы — дзіўныя ландшафты і турыстычныя зоны ісламскай рэспублікі ўражваюць.

Таксама ў галерэі размяшчаны вырабы, якія дэталююць пазнамішчаванне з іранскімі рукадз-

Генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Аксана Кнжніківа, Аляксей Дастаеўскі і міністр культуры Анатолій Маркевіч

Вяртанне да каранёў

На гэтым тыдні Беларусь наведвалі нашкадкі славутага рускага пісьменніка Фёдора Дастаеўскага.

Раней, у 2007 годзе, у нашай краіне гасявалі праўнік літаратара — Дзімітрый, а цяпер завітаў сын Дзімітрыя Аляксей з жонкай Наталляй і дзецьмі — Ганнай, Марыяй, Берай і Фёдарам. Усе яны прыхэталі ў Беларусь упершыню. Прапраўнік класіка — прапаўнеца, які, аднак, не прапанаў на спецыяльнасці. Змяніўшы некалькі прафесій, сёння Аляксей Дастаеўскі служыць капітанам-механікам у флотце Валадскага манастыра. А ў вольны час ён незалежна даследчыць займаеся архіўнымі пошукама — збірае інфармацыю аб продках. Род Дастаеўскіх славіцца ш-

ля плейдай выдатных асоб ад архітэктараў да музыкантаў. На музычных інструментах, зрэшты, у сям’і Аляксее Дастаеўскага граюць усе — і жонка, і дзеці.

Госці прыбылі ў Мінск ранкам 9 лютага і ўжо апоўдні наведвалі Нацыянальную бібліятэку. Там яны сустрэліся з міністрам культуры Анатоліем Маркевічам, трапілі на экскурсію па музеі кнігі, дзе сярэд інаша пабачылі прыжыццёвыя выданні твораў знакамітага філалага, які, аднак, не прапанаў на спецыяльнасці. Змяніўшы некалькі прафесій, сёння Аляксей Дастаеўскі служыць капітанам-механікам у флотце Валадскага манастыра. А ў вольны час ён незалежна даследчыць займаеся архіўнымі пошукама — збірае інфармацыю аб продках. Род Дастаеўскіх славіцца ш-

Гадчас наведвання Дастоева

дам, але Мінск не менш цудоўны, тут таксама палацавая архітэктара. Чароўна чысты, нейкі добры. Мне здаецца, гэта заслуга перадсім саміх гараджан”.

На наступны дзень сям’я паехала ў аграгалак Дастоева ў Іванаўскім раёне. Мясцічка непасрэдна звязана з родам: яшчэ ў 1506 годзе гэтую мясціну атрымаў у валоданне продка вядомага пісьменніка, Даніла Рішчэў, а пазней і сама сям’я пачала жываць на паселішчы. Там прайшла сустрэча з мясцовымі жыхарамі, падчас якой навучнік Дастоеўскай сярэдняй школы імя Фёдара Дастаеўскага і яго нашкадкі паказалі супольныя канцэрт. Ва ўстанове дзейнічае і літаратурна-краязнаўчы музей, прысвечаны класіку.

Пасля вяртання ў Мінск сям’я Дастаеўскіх пабывала ў аэраўскай горадзе, у Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, на літаратурнай гасціні “Дастаеўскі і мастацтва” ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры Акадэміі музыкі.

Пасля вяртання ў Мінск сям’я Дастаеўскіх пабывала ў аэраўскай горадзе, у Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, на літаратурнай гасціні “Дастаеўскі і мастацтва” ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры Акадэміі музыкі.

Ад мінуўшчыны да сучаснасці

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 7 лютага. Дзякуючы сродкам відэасувязі, у пасяджэнні паўдзельнічалі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Разглядалася выпрацоўка канцэпцыі мемарыялізацыі і верагоднай музейскай месца пазбаві станыцы метро “Няміга”, дзе знаходзілася мінскае замчышча. Паводле папярэдняга задуму, там могуць усталяваць наземныя макеты збудаванняў, якія існавалі на гэтай тэрыторыі і рэшткі якіх былі адшуканы падчас археалагічных даследаванняў.

Урачыстае адкрыццё культурнай сталіцы 2023 года ў Слуцку зладзіць 24 лютага. Шырмамонія пройдзе ў гарадскім Палацы культуры. Побач з установай разгорнецца вялікі кірмаш. На ім арганізуюць выставы, майстар-класы, рэканструкцыі народных абрадаў. Абмяркоўваліся і семінары для кіраўнікоў сферы культуры ў сапаторных Феларэаў прафсаюзаў Беларусі. У Віцебскай вобласці мерапрыемствы запланаваны на 3 сакавіка, у Гомельскай — з 29 па 31 сакавіка і ў Браскай — з 5 па 7 красавіка. У праграме семінараў — выступленні начальнікаў ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў, начальнікаў ўпраўленняў і аддзелаў Міністэрства культуры, прадстаўнікоў Беларускага прафсаюза работнікаў культуры, інфарматцы, спорту і турызму.

Спорт і культура поруч

Адным з паказчыкаў культурына ўзроўню грамадства з’яўляецца стаўленне да спорту. Актыўна пацію ў гэтым дачыненні прадэманстравалі работнікі нашай сферы.

І насамрэч, удзельнікам забегу велмы спатрэбілася згуртаванасць. Да таго ж — настойлівасць, цягавітасць і, галоўнае, бадзёры настрой. Лыжнікі муслі як мага хутчэй прайшлі па маршруце і перадаць эстафету. На трасе адчуваўся канкурэнтны. Для ўдзелу ў спаборніцтвах з’ехаўся 36 дэлеганцаў з абласных і раённых выканамаў. Сярод прэтэндэнтаў на перамогу былі і прадстаўнікі Беларускай дзяржаўнай філармоніі, кінастудыі “Беларусьфільм” ды іншых буйных устаноў культуры. Каманды сваёй спаборнічалі ў эстафеце “Мама, тата, я — спартыўна сям’я”.

У выніку захапляльных атмасфера стварылі музычныя нумары Сандры Зылікавай і майстэрні эстрады — аддзела культуры Навабелускага райвыканкома. Завяршылася “Культурная Трыце месца — у Беларусі краіна дзяржаўнага Універсітэта культуры і мастацтваў. Сапраўднаму святочнаму

атмасфера стварылі музычныя нумары Сандры Зылікавай і майстэрні эстрады — аддзела культуры Навабелускага райвыканкома. Завяршылася “Культурная Трыце месца — у Беларусі краіна дзяржаўнага Універсітэта культуры і мастацтваў. Сапраўднаму святочнаму

Жыліцкі гістарычны комплекс-музей

У залах Косаўскага палаца

Перасоўная мабільная экспазіцыя Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

Вандроўка па бясконцых залах

Чым адзначыўся мінулы год для музеяў і якія планы яны маюць сёлета?

У год гістарычнай памяці музейнай установы раскрылі новыя старонкі гісторыі, перадумі дачыныя падзей Вялікай Айчыннай вайны. Гэтай тэме былі прысвечаны 315 экспазіцый, якія наведвалі каля двух мільёнаў чалавек, акрамя таго, праведзены больш за тры з паловай тысячы культурна-адукацыйных заняткаў.

тоўваць новыя формы і метады працы, ладзіць інтэрактыўныя мерапрыемствы. Акрамя таго, 15 верасня 2022 года было падпісана пагадненне паміж Міністэрствам культуры і Міністэрствам адукацыі аб тым, што ў кожным музеі краіны вызначаюцца адны дзень бясплатнага наведвання для навучэнцаў агульнаадукацыйных і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў — апошнія серада месяца. Наогул навучнікі складоўць калі паловы наведвальнікаў музеяў.

ДЗВЕРЫ АДЧЫНЯЮЦА

Кожны з рэгіёнаў краіны летась займеў абноўленыя музейныя пляцоўкі — так, у Оршы адкрыўся Варэна-гістарычны музей імя Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонова, а ў Гомельскім раёне — ваенна-гістарычны комплекс “Партызанская краўчыха” на месцы, дзе ў гады вайны знаходзілася база атрада “Бальшавік”. У Івацэвіцкім раёне была завершаная рэстаўрацыя палацава-паркавага комплексу XIX стагоддзя ў Косаве, які належаў шляхецкаму роду Пуслоўскіх, абноўлена экспазіцыя з’явілася ў краязнаўчым музеі ў Слуцку, які сёлета абвешчаны культурнай сталіцай.

Працягнуцца і работы над рэканструкцыяй і рэстаўрацыяй музейных устаноў. У пачатку года мусіць прыняць наведвальнікаў Жыліцкі гістарычны комплекс-музей у Кіраўскім раёне. Значным праектам з’яўляецца рэканструкцыя мемарыяльнага комплексу ў Хатыні, прымеркаваная да 80-годдзя трагедыі вёскі. Тут таксама будзе створана музейная экспазіцыя, азіраючыся з якой можна ўжо напрыканцы сакавіка.

МЫ УЖО ЕДЗЕМ ДА ВАС

Дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны **Уладзімір Варанец** распавядае аб дзейнасці перасоўнай мабільнай экспазіцыі, якая толькі за апошні год была прадстаўлена ў саркаа сямі гарадах, дзе яе здолелі убачыць больш за

трынаццаць сем тысяч чалавек, для якіх было праведзена 512 экскурсій.

Вяліка ўвага надаецца ў музеі працы з дзецьмі і моладдзю, для іх тут ладзяцца алымысловыя мерапрыемствы — анлайн-уроки, альбо экспрэ-выставы “Музей у валізіцы”, падчас якіх супрацоўнікі музея выязджаюць ва ўстановы адукацыі з наборам прадметаў і дакументаў, якія лапаматаюць раскрыць тую ці іншую тэму з гісторыі Вялікай Айчыннай. Для самых маленькіх абсталяваная зала “Музей для дзяцей”. Моладзь складае заўважную частку і сродсупрацоўнікаў музея — каля васьмідзесяці працэнтаў студэнтаў, якія праходзяць у музеі практыку, застаюцца пасля працаваць там як малодшы спецыялісты.

ВАРТАННЕ АРТЭФАКТА

Дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь **Аляксандр Храмой** нагадвае, што пачас В.І. Нацыянальнага музейнага форуму, між іншага, было падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве з музейна-выставачым цэнтрам РОСФОТО. Сёння ўжо існуюць планы стварэння на базе музея цэнтра фатаграфічных даследаванняў, дзе будуць вывучацца не толькі самі здымкі, але і спосабы іх вырабу, захоўвання, кансервацыі, рэстаўрацыі і пераводу ў лічбавую форму. Летась у Нацыянальным гістарычным музеі былі адчынены больш за 50 тысяч музейных прадметаў.

Звяртаючы ўвагу на неабходнасць пераводу артэфактаў у лічбавую форму, Ірына Карповіч адзначыла, што сёння музейны фонд краіны складае каля трох з паловай мільёнаў прад-

Фрагмент экспазіцыі Ваенна-гістарычнага музея імя Канстанціна Заслонова

метаў, з якіх алічбавана 14 %. Важнай задачай застаецца таксама вяртанне культурных каштоўнасцей з-за мяжы. За апошнія два гады былі вярнуты ў Беларусь 24 арыгінальныя прадметы, срод якіх нотныя альбомы славуцкага кампазітара Станіслава Манюшкі, архівы мастака Абрама Рабкіна і тэатральнага рэжысёра Льва Літвінова. Таксама ў рамках так званай мяккай рэстаўрацыі былі атрыманыя 1414 электронных копіі.

Сёлета музейныя установы краіны рыхтуюцца да цэлага шэрагу важных юбілейў. Сярод іх — 140-годдзе пісьменніка Янкі Маўра, 115-годдзе скульптара Заіра Азгура, 110-годдзе выхаду алізнага зборніка вершаў Максіма Багдановіча “Вянок”, 100-годдзе Дома-музея І. з’езду РСЛРП, які з’яўляецца філіялам Нацыянальнага гістарычнага музея, 100-годдзе стварэння Якуба Коласа пад назвай “Новая зямля” і 85-годдзе “Інклюзіўны барыста” і вядзе блог у Instagram на амаль паўтары тысячы падпісчыкаў, дзе расказвае пра сабістае і прафесійнае жыццё, а таксама ўздымае пытанні безбар’ернага асяроддзя і карэктнай камунікацыі.

Антон РУДАК

Падчас экскурсіі на выставе “Музей для ўсіх” у Нацыянальным гістарычным музеі

Адваротны бок ветлівасці

Музей для ўсіх. Частка 4

Інклюзіўная прастора — гэта не толькі фізічная даступнасць, але і этычная камунікацыя з рознымі групамі наведвальнікаў. Як культуротніку правільна публікаваць інфармацыю з людзьмі з інваліднасцю, разбіралася “К”.

НА ПЕРШЫМ МЕСЦЫ — ЧАЛАВЕК

Падчас камунікацыі з людзьмі з інваліднасцю варта рабіць акцэнт на асобе, а не на сэнсарных, фізічных, псіхалагічных ці інтэлектуальных парушэннях. На першым месцы чалавек і толькі пасля — яго асабістасць: “карыстальнік з дысксіяй”, “мужчына з інтэлектуальнай інваліднасцю”.

— Я з’яўляюся інструктарам у тэрмінах актыўнай рэабілітацыі для людзей, якія перасоўваюцца на вазку. Штогод нам працуюць новыя валандэры. Яны прызнаюцца, што спачатку думаюць толькі пра тое, як лапамачы і папстрахаваць, падбіраюць словы ў размове з намі, баіцца пакрыўдзіць. А калі праходзіць пэўны час і яны знаёмяцца бліжэй, вазок нібыта знікае — і яны бачаць перал сабой цэласную асобу са сваёй біяграфіяй, досведам і характарам. Людзі з інваліднасцю такія ж звычайныя, як усе, а каментуе Дар’я Захаранкава.

Мовы развіваюцца — і тэрміны, якія раней выкарыстоўваліся паўсюль, сёння ставяцца пад пытанне. Хоць паняцце “інвалід” дагэтуль застаецца ў кантэксту і законах, нават мерапрыемстваў, устаноў і грамадскіх арганізацый, на звычай яго карэктным неўважана. Частка супольнасці гэта разумее і старэйша пазабагаць неадлікатнага слова, аднак нярэдка змяняе яго на недарэчнае намінацыйна “чалавек з абмежаванымі

перашкджаюць поўнаму і эфектыўнаму ўдзелу ў жыцці грамадства нароўні з іншымі. Такое вызначэнне замацавана ў беларускім заканадаўстве. То-бок праблемай варта лічыць не стан здароўя, а неўладкаванасць асяроддзя. Эўфемізмам кітагалу “сонечныя дзеньці” ці “асаблівыя” таксама могуць успрымацца як паблужлівыя ці нават зняважлівыя.

Чаму такая ўвага да слоў? Бо недарэчныя выразы могуць прывесці да таго, што чалавек пакрыўдзіцца ці адчуе сябе прыгнечаным, а гэта бар’ер для паўнавартаснага ўдзелу людзей з інваліднасцю ў грамадскім жыцці. Да таго ж некарэктныя словы спрыяюць распаўсюджанню памылковага і прадугавяга ўяўлення пра інваліднасць.

БЕЗ ДРАМАТЫЗАЦЫІ

Вы можаце дапусціць дыскрымінацыйныя выказванні ці дзеянні, нават калі не хочаце насамрэч прынізіць і абмежаваць суразмоўцу. І справа ў неўсвядомленай прадугавяці. Да прыкладу, шыршацца стэрэатыпы, якія паказваюць людзей з інваліднасцю герачымі ці, наадварот, вартымі жалю і безпамажымі. Адымоўлючы раіць не драматызаваць біяграфію людзей з інваліднасцю або беспладна стаяць каля іх узор звышчалавека, бо пад гэтым хавачыцца пасыл, што ім неўласціва дасягнуць поспеху, жыць ішчасліва і паўнацэнна. У той жа час нельга замоўчваць інваліднасць.

— Траўма ці хвароба — сапраўды гора на пачатку шляху для нас і нашых блізкіх. Але чалавек робіць выбар, застаюцца ў гэтым тым ці прымае новыя ўмовы

Дар’я Захаранкава

магчымасямі”. Такі выраз фарміруе вобраз незольданага і непэўназначнага. Пад інваліднасцю ж разумеецца вынік узамалезнення паміж людзьмі з парушэннямі здароўя і бар’ерамі, якія

і рухацца далей. Калі для некага я герой, бо не скончыла жыццё самагубствам ці не спілася, няхай так будзе. Калі нехта перагледзіць свае каштоўнасці праз гэта, я буду толькі рада. Але мы жывём як усе, толькі сутыкаемся з перашкодамі праз асыртнасць безбар’ернага асяроддзя, — дзеліцца Дар’я Захаранкава.

НЕ САРОМЕЙЦЕСЯ ПЫТАЦЦА

Часам мы не хочам паступіць няслушна, але не разумеем, што або як варта сказаць і рабіць. У такім выпадку адмысловы раіць спытаць непасрэдна асобу з інваліднасцю, напрыклад, пра яго перавагі па даступнасці.

— Чалавек часам хапаецца за вазок з памкненнем лапамачы і пачынае каціць. Гэта не толькі непрыемна, але і небяспечна: па няведанні можна справакаваць падзенне. Як правіла, калі чалавеку на вазку патрэбна лапамача, ён папросіць і даць інструкцыю. Самастойныя спробы лепш не рабіць, — тлумачыць Дар’я Захаранкава.

Такім чынам, не трэба навіязвацца з падтрымкай, як і распітваць малазямых іх людзей пра парушэнні іх здароўя. Таксама некарэктна браць неўдольна за руку без дазволу, абгапрацца ці перасоўваць вазок (гэта ім працяг сабістаў прасторы яго ўладальніка), аднаўляць увагу сабакі-павадыра. Памылкай будзе і злагадка, што досвед і адчуванні асоб з інваліднасцю мусіць супадаць з вашымі ўяўленнямі пра гэты конт.

Данііл ШЫКІА

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ?

Варта пазбагаць фармулёвак	Рэкамендаваныя выразы
Чалавек з абмежаванымі магчымасямі, хворы, калека, чалавек з дэфектам/недахопам здароўя	Чалавек з інваліднасцю
Нармальны, здаровы, паўнацэнны	Чалавек без інваліднасці, шырэйшыя слаі насельніцтва
Разумова адсталы, разумова непэўназначны, чалавек з інтэлектуальнай недастатковасцю	Чалавек з інтэлектуальнай / ментальнай інваліднасцю, чалавек з інтэлектуальнымі / ментальнымі парушэннямі
Псіхічнахворы, вар’ят, чалавек з псіхічным разладам	Чалавек з псіхасцыяльнымі парушэннямі
Даўн, сонечная дзіця	Чалавек з сіндромам Даўна
Вазочнік, прыкаваны да інваліднага вазка	Чалавек, які перасоўваецца на вазку / выкарыстоўвае інвалідны вазок,

Крыніца: Даламожнік ААН па інклюзіўнай камунікацыі на тэму інваліднасці.

Кожны кадр — пра любоў

Беларускі кінамастаграф працягвае заваёўваць сэрцы замежнага глядача. Фільм «Падрыў» (2022), што летас патрапіў на Міжнародны кінафестываль у Ташкенце і Усеітаійскія прэміі «Залаты певень» і «Сто кветак», сёлета прадставіў Беларусь у Індыі на прэстыжным кінафоруме краін ШАС. Рэжысёр Іван Тураў, які прэзентаваў карціну ў Мумбаі, падзяліўся досведам удзелу ў такіх паказах і думкамі пра стан айчыннага кіно.

Я ПРЫНЁС ТУРАВУ СЦЭНАРЫЙ. ГЭТА БЫЛ СТУДЭНЦКІ ФІЛЬМ «ДЗВЕ ГІСТОРЫІ АДНАГО ГУСАРА» ПА АПАВЯДАННІ КУПРЫНА «БРЭГЕТ». АТРЫМАЎ ВОДГУК: «ДОБРЫ РАЗБОР, АНАЛІЗ. А ТЫ ДЗЕ Ў ГЭТАЙ ГІСТОРЫІ?»

Сёння многія лічаць сябе рэжысёрамі, узіўшы камеру ў рукі. Так, здымаць могучь усе, але, калі ў вас ёсць тэкс і вы знілі яго, як напісана, гэта не робіць вас рэжысёрам. Нелістаткова нават падкрэслівае ўсім магчымым рысачкамі, што гэта проста мае меркаванне. Калі малыды рэжысёр зачоха, ён прыслухаецца, не зачоха — не будзе крудываць на гэта.

УЯВІЦЕ СКАЧОК З ПАРАШУТАМ, ВОСЬ ВЫ САДЗІЦЕСЯ У САМАЛЁТ, ПАДЫМАЕЦСЯ НА ВЫШЫНЮ, А ПОТЫМ РОБІЦЕ КРОК. ЗАПЫМНАЯ ПЛЯЧОУКА — ГЭТА МОЙ КРОК У НЯВЫЗНАЧАНАСЦЬ...

Я ведаю дакладна, што мая задача — праца з акцёрамі. Я стараюся мошна не ўмешвацца ў лэйнасы аператара ці ў мантаж. Мне вабіць здымаць на плячочку. Хоп і не маю адмысловага сцяло вядзення здымак — я, які ўсе рэжысёры, кажу: «Матор. Камера!» — у сваёй працы мне ёсць на кожна раўняцца. Гэта мой майстар — Віктар Цімафеевіч Тураў. Я траў у яго фільме «Шляхіці Завальня». І тое, як Тураў працуе з акцёрамі і групай, было для мяне добрым прыкладам, пасля чаго я зразумеў: хачу рабіць, як ён. З 3-цім жа ступеннем не толькі да сцэнарыя, але і да плячочкі, каманды, фільма і да моладзі.

Я аднойчы пабываў у «Мешчы кіношнік» — Лос-Анджэлесе. Вы не ўявіцеце, колькі там рэкламы праектаў, пра якія мы нават не чулі. А ў гэтым, што іх «нацыянальны влі спорту» — напісанне сцэнарыя. З 500 ідэй — сіносісаў на старонку — толькі адна трапіла на экран. Давайце падлічы, колькі задумак увабляецца ў Беларусь! Нам трэба зрабіць 500, каб адна годная ўбачыла свет. Усё адштурхваецца ад сцэнарыя. Без яго не будзе кіно. Але аснова павінна быць якаснай, бо ніякі спецэфекты не выражаюць, калі ідэя дрэнная. Да таго ж яна абавязана адпавядаць сучаснасці, каб кіно было зразумелым і нашаму глядачу, і замежніку.

На жаль, айчыны кінамастаграф не мае колькі-небудзь завяржана аб'ектаў ідэй, шмат чаго мы не можам зрабіць тэхнічна. Але хочацца, каб беларускі глядач вернуў у сваё кіно і мы сталі адзіна шраг з лідарамі сусветнага кінамастаграфу. Бо калі жыццё раецца наперад сміммільнымі крокамі, мы павінны не адставяць, а намагацца ствараць канкурэнцязольныя кіно.

Югена ГАБЕЦ

Паказаць чалавеку чалавека

Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага запрашае на спектаклі з удзелам Сяргея Чакерса. Так калегі адраджаюць належае таленту акцёра з нагоды яго 50-годдзя. У дзень юбілею, 12 лютага, адбудзецца паказ аднаго з найбольш любімых публікай спектакляў — «Утайманне свавольнай» Уільяма Шэкспіра, у якім заслужаны артыст Беларусі прае галоўную ролю. Напраддні падазе вядучы майстар сцены падзяліўся сваім пацучыямі і думкамі з чытачамі «Культуры».

— Сяргей Мікалаевіч, чаго можа боіцца акцёр?

— Прэм'еры. Асабліва на пачатку кар'еры. Для моладзі першая прэм'ера — гэта асабліва і вельмі важная падазе. Звычайна чалавек вельмі адкана стаяцца да яе. І тут яго можа напаткаць расчараванне. Бо кожны глядац, крытык, спецыяліст будзе суб'ектыўна ацэньваць яго працу. І далёка не ўсім яна спадабаецца. Пра акцёра можа не задаліцца і з нейкіх лютых асаблівых аб'ектаўных прычын. Тут трэба зразумець, што пра люты выніку жыццё працягваецца. Не так ужо і важна, хто і што сказае. Трэба працягнуць рабіць сваю працу, увадсканальвацца і развівацца далей.

— Якую ролю ў вашым жыцці адыгрывае знешнасць?

— Натуральна, што ў тэатры ёсць такое паняцце, як ампула. У далёкія, як цяпер падзеі, дні юнацтва мой першы галоўны рэжысёр Уладзімір Уладзіміравіч Бегма паглядзеў на мяне і сказаў: «Сірожажка, ты герой-працыякі!» І я траў талы Д'Арнана і Ляўшу. Знешнасць таксама дапамагла герою-каханка. Але час мінае і вонкавая мужнасць пачынае выглядаць камічна. Я бачу, як змяняюся. Прямаю сабе такім як ёсць. Разумею сабе, свой стан. І цалкам гэтым задаволены.

— У гэтым сваім пяпераным стане каго б вы хацелі сыграць на сцэне?

— Я жыву не мроямі, а рэальнасцю. Выбар сваіх будучых роляў пакаіаю рэжысёру, які бачыць мяне ў тым ці іншым праекце. І ў гэтым сэнсе я бяспрэчны шчаслівец, таму што ў маім жыцці ёсць Валерыяна Рыгораўна Еранькова, рэжысёр-настаноўшчык нашага тэатра. Мы працуем разам больш як 26 гадоў. І яна ўвесь час прапануе мне вельмі цікавыя паварты на творчым шляху. З пятам часу ролі робяцца больш складанымі, характары — дыяметральна супрацьлеглымі. Гэта выдатна.

— У старым фільме «Масква слязам не вернь» адзін персанаж казаў, што хутка не будзе ні кіно, ні тэатра, застаюцца адно тэлебачанне. Але сёння мы бачым, што тэатр адчувае сябе лепей, чым стандартнае тэлебачанне. У чым прычына?

— Злашча, што ў цяперашніх умовах дэфіцыту чалавечых кантактаў і ўзаемадзейнення роля тэатра стала больш значнай. Людзі, якія сёння кожную вольную хвілінку бавяць у смартфоне, прыходзіць па тое, чаго ім насамрэч бракуе. Але тым, хто служыць у тэатры, больш важная супольнасць людзей, якая свядома абрала для сабе гэты мастацтва. — тым каму патрэбны жыцьцёвы эмоцыяны акцёраў, пра якія перадаецца сэнс пастаноўкі.

— Тэатр, можна сказаць, папярэдняе рэальнасці?

— Не. Хутчэй, ён дае алказ на пытанні, якія стаяць перад чалавекам. Дае магчымасць паглядзець збоку на свае праблемы. І знайсці выйце.

— Вось прыклад. Аднойчы да мяне ў метро звярнуўся мужчына. Ён сказаў, што дзесяць разоў праглядзеў наш спектакль «Анджэла дэ іншыя». У яго быў цяжкі перыяд, ён разводзіўся. Цытата з Пушкіна «толькі год мяне хацела Марыула» ў п'есе некага перакуліла ў яго свядомасці. Як ён сказаў, маўляў, дзякуючы вам я не спіўся...

— Да сёння мне цікава тое, што раблю. І таму я шчаслівец.

Сяргей Чакерс

У МУМБАІ Я ЗРАЗУМЕЎ, ШТО У НАС АТРЫМАЛАСЯ МІЖНАРОДНАЕ КІНО: МУЗЫКА І КАХАННЕ У КАДРЫ ЗАХАПІЛІ ГЛЕДАЧА

Запрашэнне прыняць удзел у кінафоруме краін ШАС прыйшло на адрас «Беларусьфільма». Унутранай канкурэнцыі або сумневаў, які фільм адрывіць, не было: «Падрыў» — адзіная работа, што адпавядала фармату фестываля. Паколькі наша рэспубліка пакуль не ўявілася краінай-удзельніцай, стужка не была прадстаўлена ў конкурснай праграме, але знаходзілася ў блоку, які прэзентаваў сучасны стан кінагаліны, — «Фокус на краінах ШАС».

Нечаканых рэакцый у індыйскай публіцы «Падрыў» не выклікаў: глядац, калі уважэцца за героя, зрагуе аднолькава. Але я прэзентаваў, праце фільм зразумелі, а значыць, мы зрабілі міжнародны праект. Хаця і не ўдалося растлумачыць замежнай аўдыторыі, што большасць сцэн у фільме — з рэальнага жыцця, — мы на рэзультатыв мове кіно распавялі пра нашу гісторыю і наш боль.

НА КІНАФЕСТЫВАЛЯХ ДЛЯ МЯНЕ ВЕЛЬМІ ВАЖНА, ЯК ПУБЛІКА ЎСПРЫМАЕ ФІЛЬМ

Ёсць прадзятая думка, што нікому беларускае мастацтва не патрэбна. Але насамрэч я ўбачыў, што гэта стэрэатып, бо столькі чалавек намагаліся, каб я патрапіў на фестываль. Індыйскае пасольства ў Мінску заарымае пасля працоўнага дня, каб паспець зрабіць візу, нашы консулы ў Індыі падключыліся да вырашэння пытанняў лагістыкі і афармлення дакументаў — усе гэтыя прыгоды паказалі, што ў замежніку ёсць жаданне пабачыць, што адбываецца ў нашай

краіне. Я некалькі разоў адкайваўся, але такая ўсебаковая падтрымка мяне пацудоўвала. Дзякую ўсім, хто папамом прывёз фільм на фестываль.

Дзіржэсёра вельмі важна прэзентаваць свае стужкі рознаму глядачу, каб атрымаць аб'ектыўныя водгукі. Падчас прэм'еры «Падрыў» ў Мінску публіка складалася ў асноўным з сяброў, якія, вядома, алужаліся пра фільм станоўча. Другі паказ, на якім я прысутнічаў, быў у Магілёўскім каледжы мастацтваў. Нагледзячы на тое, што моладзь звычайна настроеная скептычна да фільмаў айчынай вытворчасці, у выніку студэнты вельмі ярка і эмацыяна ўспрынялі стужку. Аднак самага сапраўднага рэакцыі — у замежнага глядача, якому не блізкія нашы рэаліі і асаблівасці, але які, тым не менш, разумее, пра што гісторыя. І гэта вельмі значна для рэжысёра. Такія рэчы дапамагаюць убачыць, атрымацца тое, што ты задумаў, ці не. Цяпер дакладна ведаю, што і на рэіцы, і бразілыя зразумеюць наш фільм, ён атрымаўся для ўсіх.

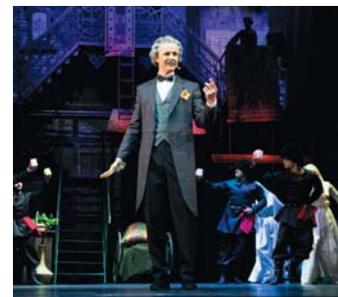
5 парад для рэжысёраў-пачаткоўцаў:

1. Шмат чытаць.
2. Шмат назіраць.
3. Мянсяць гарызонт свайго погляда.
4. Паважаць таго чалавека, для якога ствараеш сваю гісторыю.
5. Быць упэўненым у сабе.

ХОЧАЦА, КАБ У КІНО БЫЛА МАЛАДАЯ КАНКУРЭНЦЫЯ

Мне падабаецца працаваць з моладдзю: прываблівае іх энергетыка. Я выкладаю ў Акадэміі мастацтваў, таму крыху пачынаю разбірацца, як размаўляць з ёй, каб не быць назойлі-

Падчас здымак «Польмя пад попельам» я ў нейкі момант раптам абмовіўся, што мы здымаем кожны кадр пра любоў. І гэта пайшло як дзівіў. У мяне на плячоўцы заўсёды мір і парадка. Я гатовы выслухоўваць аргументаваныя меркаванні ад усіх членаў групы, хай гэты часам і затарможвае працу.

«Свавольствы Ханумы»

«Сэлфі са Склеразам»

«Трамвай «Жаданне»

У іншым жыцці я, відаць, быў пастухом ці, дакладней, — табунчыкам. Часта сняцца коні, якія імклівымі птушкамі нясуцца над зямлёй. Не, гэта не дзікае паляванне. У грывах — кветкі, песні, смех... Кажуць, саснічкі блага каюць — да вырашэння самых складаных праблем. Дай бог. Мне пашанцавала: табуні я бачуць не толькі ў снах. У любой сельскагаспадарчай арганізацыі меліся і доіны статак, і конскія пагалоўе. Былі і свойскія коні. Наўнясць усёй гэтай жывёлы, на маім перакананні, і гарантавала вясковую жыццяздольнасць. Знікаць каровы з коньмі — знікае і вёска.

А конь яшчэ і для таго прыдуманы, каб людзі не забываліся, навошта свет існуе. Есць у гэтых грывастых істотах невыдуманьчальнае, тое, чаго так не стае чалавеку.

НАЙЛЕПШЫЯ ЛЮДЗІ

Гадоў у шэсць я зразу меў, што конь не хлусіць і ўсё разумее. Побач з нашай веткаўскай хатай знаходзіўся малочны завод. Бітоны даставілі коні, якіх называлі цяжкавозамі або бішогамі. Тады быў у богагіроў. Асабліва ўражвалі новы: мангунці, з валасанымі “спаднічкімі” над капітамі. Зілія падавала, што цяжкавозы носяць матроскія клёшы. Коні мелі звырныя аблічча, але добры нораў. На такіх праішавалі, я пазней прачытаў, біндзюжнікі з твораў Бабеля.

У абезьдены перапынак заводскія жывёліны далікатна хрумталі рафінадам, драбкі якога асірожна пабіралі з майі далоні. Пачастунак віталі падрыганнем хвастоў. Ці проста адганялі авадзёў?

Хтосьці скажуць, што найлепшыя людзі — коні. Гэты хтосьці, відаць, добра разбіраўся ў жыцці. А потым быў безбаронны і пшчотны Маяжоўскі са сваім “Добрым стаўленнем да коней”. Я, малы, бачу, як плакаў стары цяжкавоз. Казалі, яго ў той дзень адвядлі на бойню. Конь не хлусіць і ўсё разумее. І ўсе мы крэху коні.

“ГІПІКУ...” АДКРЫВАЛІ?

У свай час яе чыталі ці не ўсё беларускія шпільчаны. “Гіпіку, алыку Кіпу пра коней” напісаў у XVII стагоддзі палк Крыштаф Мікалай Дарагастайскі. Гэта гімн келіваці кая дзі інструкцыя па гадоўці. З такой жа любоўю апісвае княжачкіх дрыгантаў у “Каласак пад сярком тваім” Уладзімір Караткевіч.

Зімовы баль у Лідзе

Добрае стаўленне да коней

Канцэрт у Лылойцінскім сельскім клубе

Паэзія і самавар аб’ядналі чытачоў Альжоўскай бібліятэкі

Мо я памыляўся, але пра селянскага коніка-рабацягу нашы класікі пісалі чамусьці не спаішаліся. Відаць, большай праблемай падаваліся пошкі новай зямлі. Я, малы, бачу, як плакаў стары цяжкавоз. Казалі, яго ў той дзень адвядлі на бойню. Конь не хлусіць і ўсё разумее. І ўсе мы крэху коні.

БУДЗЭННЫ, КУМЫС І ВАЛЮТА

Старое Сяло ў Веткаўскім раёне — рэлізям Зоевінай вядомай мастачкі Зой Літвінавай. Чаму пра творчусць амаль ніхто не ведае ў раёне — тэма для асобнай гаворкі. А вось мясцовыя конезаводы, іпадром і кумыс каласічкі прымелі на усю вобласць. У свай час ініцы-

у гонар свайго Буцэфала Македонскі назваў горад. Імператар Калігула зрабіў Індыята рымскім сенатарам. А Васка майго вясковую дзядзіку Ільці здолеў за конскае жыццё ўзараць ды паскардзіць сотні гектараў зямлі, выкапаць тоны бульбы, перавезці сірты саломы і стаці сена. Летам я спаў на гаршчыку стаіў сарод думлівай сухоты травы і мітуслівай мышэй. Старэнькі Васка аплачываў на “першым паверсе” і ўсю ноч цяжка ўдхнуў, бо разумее; яго конскае воляшча неўзабаве скончыцца.

А мой былы конь накуль бяжыць...

Зараз паглядзім, што напісалі нашы сябры.

“ШЧЫРА ВАШЫ”

Менавіта так, цудоўна і арыгінальна, назвалі канцэртную праграму ў **Лылойцінскім** сельскім клубе **Смаргонскага** раёна. Гэтае мерапрыемства — адзін са складаных раённых аглядаў конкурсу аматарскай мастацкай творчасці.

Таленты прэзентавала і **Асіповічына**. Раней на абласным фестывалі “Беларусь родная, музyczna, народная” пазітана выступілі прастаўнікі васьмі краёў. Канцэрты і экспазіцыі рыхтавалі цэнтралізаваныя клубныя і бібліятэчныя сістэмы, дзіцячыя школы мастацтваў. Пра гэта распавядае вядучы рэдактар **Магілёўскага** абласнога метадычнага цэнтру **Крысціна Башарымава**.

І РАСІНАТНІ, І БУЦЭФАЛ

Напрыканцы — пра легендарных коней, прыдуманых і сапраўдных. У ліку першых — **Расінатн** Сервантэса і **Халстамер** Талстога. Жывёліны рэальна жылі і здолелі паўплываць на ход гісторыі. Да прыкладу,

НУ ЯК БЕЗ ДРАНІКАЎ!

Піша метадыст па кудлтурна-масавай рабоце Раёйнага дома кудлтуры

Цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Круглянскага** раёна Таццяна Падымака: “*Падчас метадычнага дня работнікі Ціцерынскага сельскага цэнтру кудлтуры правалі фальклорную праграму «Усім даспадобы бульбяныя забавы». Гучалі прыпеўкі пра бульбу, праішавала аднаведная літаратурная выстава. Не абмінулася і без дранікаў з таварам. Па рэзультатах майіх прэзентавала загадчык **СІК Ірына Шаўн**”.*

ФІЛІЯЛУ — 75 ГАДОЎ

Філіялу “Забалацкага інтэграваная сельскага бібліятэка” **Вораўскага** раёна споўнілася 75 гадоў. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Людміла Фурман дзеліцца, што спачатку фонд налічваў каля 100 асобнікаў. Сёння там крэху менш за 10 тысяч кніг. Ва ўстанове зладзілі семінар-практыкум “Арганізацыя інфармацыйна-бібліятэчнага абслугоўвання дзяцей”.

Яшчэ адзін філіял — “**Альжоўскага** сельскага бібліятэка” **Астравечкага** раёна. Тут людзі, які піша аўтарка **Вольга Заячкоўская**, элегантна ўзросу ў чарговы раз сабраліся вакол самавара. Ціпер гаворка ішла пра паэзію і паэту.

У ЛІДЗЕ — БАЛЬ

У Паласе кудлтуры **Ліны** ўпершыню адбыўся **Зімовы баль**, прымеркаваны да 700-годдзя горада. Пад ампанямент камернага аркестра **Ліпскага** музычнага каледжа бліскучыя дамы і элегантныя кавалеры танцавалі паланэзы і вальсы. Наатуральна, прастаўнікі найлепшых пар аказаліся выхаванцамі студыі балнага спартыўнага танца “**Ферыя-Дэкс**”.

ПРАВЕДНІК НАРОДНУ СВЕТУ

Бібліятэкар аддзела прабоце з дзецьмі **Літвенскай** цэнтральнай раёнай бібліятэкі **Вольга Зуева** піша: “*У Віцебску адбылося ўрачыстае ўручэнне дыплома і медалі «Праведнік народнаму свету» жыхаркі Літвенскай раёна **Дар’і Красікавай**, якая стала 12-м удадлічаным гэтага звання ў раёне. На цырымоніі выступіла загадчыца аддзела прабоце з дзецьмі **Вольга Пчоніава**. І гэта не выключкова. Тэстору прабоце, як у лютым 1942 года **Пішча** выратавала дзіцячых дзядзюч, раскрыв менавіта бібліятэкарку аддзела”.*

Пішча пра цікавае і карыснае!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Яўген РАГІН

Зімовым халадам і шэрым будням супрацьстаіць самым рашчучым чынам Белдзяржцырк!

3 4 лютага па 23 красавіка артысты з Эфіёпіі працягуюць на мінскім манежы, здзіўляючы нават самага дасведчанага глядача.

Пад купалам паветраны гімнасты на мацэ і рамянях, жангілры і акарабаты ў кольцах, а на арэне — экзатычная фаўна: буйвалы, удавы, папугаі і вярблюдцы. “К” пабывала на прэмьерным паказе і гатовая падзяліцца сваімі ўражаннямі.

КАЛЫСКА ЧАЛАВЕЦТВА

Новая праграма пад назвай “**Рытмы Афрыкі**” нарадзілася ў саюзе **Белдзяржцырка** і **Афрыканскага** цырка мары. Артысты з Эфіёпіі супрацоўнічаюць з беларусамі не першы раз, кудлтурны абмен паміж краінамі адбыўся ў далёкім 2015 годзе. Сёлета калектыў замежных сяброў у складзе трынаццаці чалавек выступілі ў звыклых для глядачоў жанрах: акарабатыка, гімнастыка, жангліяванне. Але ж тэхніка сапраўды зачароўнае: прыродная пластыка артыстаў дазваляе ім выконваць самыя складаныя элементы.

Мастацкі кіраўнік **Белдзяржцырка** **Вітаўтас Грыгалюнас** тлумачыць выбар тэмы для новага шоу так:

— **Афрыка** — калыска чалавецтва. У кожным дзгтуль, магчыма, жывучь справядленае рытмы. Супрацоўніцтва нашых цыркаў — чарговы трыумф, які расфарбуе яркімі колерамі жыццё беларусаў.

Вядома ж, мы заўсёды залікаваліся ў наладжанымі міжнароднымі тэатрамі. Да гэтага праішавалі ў віртуальную экзатычную гульні, дзе на кожным узроўні адкрывае для сябе новыя гарызонты Афрыканскага кантынента.

Спякотныя рытмы пад шэпт завеі

Праграму “**Рытмы Афрыкі**” можна назваць мультинацыянальным праектам, які закляў падмурак для супрацоўніцтва Беларусі, Расіі і Эфіёпіі.

му глядачы пачалі, нават селіцца падтанцоўваць у такт барабаннага драбату. Жаночая частка калектыву ўражвае гіпатэтычнай грашыў у нумары “**Ангіпод**”, дзе дзвухаты жангліруючы нагамі, віртуозна паблікаючы дыванкі, а ў “**Трына**” спалучаюць неверагодна гімнастычныя трюкі. Як прызнаюцца артысткі, утroph яны працягуюць на працягу пяці гадоў і ўвесь час імкнучы ўскладняць сваю праграму.

Не здаюць пазіцыі і вопытныя артысты, якія падрыхтавалі для дасведчанага глядача экстрэмальныя трюкі. Заслужаны артыст **Расіі** **Сяргей Самхарадзе** разам з жонкай займаюцца дрэсурой буйвалаў, мядзведзяў і сабак каля 20 гадоў. У 2017-м яны скаралі мініскую арэну незвычайным атрыццёнам “**Мядзведзь на буйвале**”, што прыдумала башка дрэсуроўшчыка яшчэ ў 1977-м годзе. Ціпер пастаноўку ўладкавалі і далалі новыя дэталі: спачатку на манежы выступілі чатыры буйвалы і сабакі, а пасля на спіне траваеднага аказавіша драпежны пасажыр — буры мядзведзь **Гер**.

Пра асаблівасці ўзаемадзеяння з такімі рознымі відзямі жывёл дрэсуроўшчык расказвае:

— Па сваёй прыродзе буйвалы — гультайствыя жывёлы, якія не вельмі хутка паддаюцца дрэсуры. Складанасць і ў тым, што яны рэагуюць на новую арэну па-рознаму, усё залежыць ад асяроддзя, гуку і шматлікіх іншых фактараў. Сёлета мы прывезлі больш дынамічных і насычаных трукімі нумар. Атракцыён “**Мядзведзь на буйвале**” — адзін з найскладанейшых элементаў ўзаемадзеяння драпежніка і траваеднага. Але і гэта не ўсё: потым 150-кілаграмовы мішка праездзе і на маіх плячах.

Праграму “**Рытмы Афрыкі**” можна назваць мультинацыянальным праектам, які закляў падмурак для супрацоўніцтва Беларусі, Расіі і Эфіёпіі. Упоўненыя, што яркія вобразы артыстаў і экзатычныя матывы змогуць расціпаць сэрца беларускага глядача, а заадно і снег на вуліцах горада!

КРЫЛАТЫ БЕЗБІЛЕТНІК

Маленькі глядачы захопленыя сустрэлі “**Шоу папугаю**” пад кіраўніцтвам **Алега Хоціма**. Здзіўленне выклікала і кола пашаны, якое здзейснілі крылатыя артысты напрыканцы выступлення: ара луналі пад самым купалам цырка! Паводле слоў дрэсуроўшчыка, працэс пастаноўкі нумара і навучанне птушак — справа карпатлівая і складаная. У калектыве папугаў часта ўзнікаюць спалучэнні на манежы: волькі, які можа вызначыць толькі з лапаманай аналіз крыві, тэмпературы і ўзроўню лавэру да чалавека). Зарацоўка і форс-мажоры. Напрыклад, на гастроях у **Сочы** падчас прагрукі непадалёк ад птушак лопнула кола машыны. Ад страху і нечаканансі два падпачныя **Алега Хоціма** зніклі ў невадомым напрамку. Пошукі працягваліся чатыры дні. І калі аднаго проста знялі з дрэва, дзе ён схаваўся, то дзя другага арганізавалі аперацыю па выратаванні. Экзатычная птушка залыцела на турэцкі лайнер, які даляўся з вярблюдцы, каб адправіць “безбілетніка” дахаты.

Дрэсуроўшчык **Алег Хоцім**, які мае беларускія карані, прасякнуты асаблівай любоўю да нашага глядача:

— Разам з цыркавой трупай і аб’ездзе амаль усю Расію і з упэўненасцю магу сказаць: у Беларусі самы ўдзячны глядачы. Як толькі выыходу на арэну, адразу паглыбляюся ў атмасферу цёплым і ўтульным. Тут не скупіцца на эмоцыі і ярка паказваюць сваё захапленне!

ТРЫ З ЭФІЁПІІ

Першае адзядленне насьчына нумарамі эфіёпскай трупы. Мужчыны-акарабаты ўжываюць са калымамі і мачты, суправалдаючы гэтак рытуальнымі танцамі і падбалдзёрлівымі воклічамі. Магчыма, менавіта та-

ДУХ ПРОДАКЦА

Такое неверагоднае шоу не змогло б адбыцца без удзелу нашых артыстаў. За пастаноўку, аркестр і балет традыцыйна адказваў **Белдзяржцырк**. Адкрывае

Нагэсся ЮРКЕВІЧ
Фота Таццяна МАТУСЕВІЧ

Даніс Лісевичынка

ва ўзроўні адукацыі аўтара. Калі ён не лезе вучыцца і шмат чытаў, яго разгаі на тэму жыцця і смерці будуць больш грунтоўнымі, а мова — даскананая. У тастаментах знаёш сустракаюцца цытаты са Святога Пісання, лацінскія прыказкі, адсылкі на артыкулы Статута, розныя небанальныя вобразы...

— А ці дакладна арыстакраты і самі пісалі? Або, магчыма, выкарыстоўвалі прыватных «літаратурных неграў»?

— Нарэдка ў канцы тастаментаў усё пісана: «пісана рукой маёй уласнай». Значыць, гэта было важна і простаўна. Толькі прастаўнікі нікоішых слаўў прасілі аб такой паслужэ пісару, і тыя нарта не высіліваліся: усё коротка і праводзі шаблону. Арыстакраты ж часам стваралі сапраўдна літаратурныя творы, гоўныя ўключэння ў хрэстаматыю.

— Тое, што канцлер Астафей Валовіч быў чалавекам высокаадукаваным, мы ніколі не сумняваліся. Ды, як выявілася з яго тастаментаў, ён меў і літаратурныя зольнасці — а таксама своеасаблівае панувя гумару. Маўляў, не трэба мяне хаваць з помпай, я ж не на вайну іду. Не варта надта ўпрыгожваць коней, што павязуць маю труну, — яны не паскарэ дзяцца, ды і Богу няма да гэтага справы.

— А якой мовай пісаліся тастаменты ў XVI стагоддзі?

— Калі 90% — старабеларуская. Мова Статута і Метрыкі ВКЛ. Тут можна адсачыць пэўную тэндэнцыю: калі ў сярэдзіне XVI стагоддзя на польскай з’яўляюцца хіба адзінаквы тастаменты, то бліжэй да канца іх ужо дзясяткі. Аднак усё адно гэта меней за чвэрць ад агульнай колькасці.

— Атавадна, ёсць усё падаставы меркаваць, што на нашых землях у пачатку ісправодства быў адзін толькі польны мова — а не лацінская, як у Польскім карацтве. Масавая паліграфія на пісьмовым узроўні адбулася толькі ў наступным, XVII стагоддзі. А да гэтага часу і шляхта, і мяшчане, і самыя ўплыўныя магнаты карысталіся беларускай.

— Няўжо тут ужо ў тыя даўнія часы было багата пісьменных людзей? А як жа стэрэатып пра павальную непісьменнасць?

— Акурат у XVI стагоддзі албывацця алфавітызацыя — масавае далучэнне да пісьмовай кніжнай культуры, карыстанне яе здыбачнікамі, а ў далатак і памкненне самому выкаласці свае думкі на пісьме. Таму і з’яўляюцца розныя эта-дакументы — скажам, скаргі або прабошны. Але тастаменты сярод іх асабліва цікавыя: яны даюць аўтару вялікае поле для імправізацыі.

— Той век — наогул вельмі адметны перыяд у нашай гісторыі, ён характэрны не толькі эканамічнымі ды юрыдычнымі навацыямі (здадайма тыя ж Статуты), але таксама і пэўнымі ментальнымі зрухамі. Яны адлюстроўваюцца і ў культуры пахаванняў. Скажам, менавіта ў XVI стагоддзі з’яўляюцца лічылыя эпітафіі: раней людзі не лічылі прагібным нешта пісаць на помніках. Маўляў, навошта, калі Бог і так кожнага ведае...

— У тастаментах нярэдка сустракаецца такая думка: няма нічога больш пэўнага за смерць, але няма нічога менш пэўнага, чым яе гадзіна. Атавадна, трэба паўсячасна дабаць пра жыццё вечае ды старацца загадзя ўладкаваць свае пасмяротныя справы. Складзі той жа тастамент у добрым розуме. Менавіта таму яны гэтак масава і з’яўляліся.

— Ці багата засталася такіх лапідарных вераў?

— Вядомыя толькі згаданія два. Агулам мне ўдалося выявіць 33 кірылічныя эпітафіі, але не выпадае сумнявання, што іх было шматкроць болей.

— Хаця, здавалася б, камень — матэрыял самы трывалы...

— Аднак ён патрабаві пры будаўніцтве. Да таго, часам эпітафіі рабіліся не з каменя, а на металічным лісце. А метал заўсёды знаходзіў сабе адраснае прымяненне, асабліва пачас вайны. Ды і не толькі ён ад іх ішрыўш. Прыкладам, пачас кампаніі 1812 года дакументы на перамене з развіваўскага архіва ў Нясвіжы войскі выкарыстоўвалі на рамонт папруг. Што ні кажа, скура там добрая... Нешта падобнае згаралася і з эпітафіямі. Такім помнікам не надта шанцавала.

— Ці можна з эпітафіі і тастаментаў зразумець, як людзі ставіліся да смерці?

— Акурат у гэтыя часы квітнае культура, якая ўмоўна называецца memento mori, — яе вельмі актыўна пашыралі святары розных хрысціянскіх канфесій. У тастаментах нярэдка сустракаецца такая думка: няма нічога больш пэўнага за смерць, але няма нічога менш пэўнага, чым яе гадзіна. Атавадна, трэба паўсячасна дабаць пра жыццё вечае ды старацца загадзя ўладкаваць свае пасмяротныя справы. Складзі той жа тастамент у добрым розуме. Менавіта таму яны гэтак масава і з’яўляліся.

— Тое самае тычыцца і надмагілляў: многія рабіліся яшчэ пры жыцці. Мы з’яўляемся, калі нашы бабці ставіць сабе помнік без даты смерці: маўляў, нашта пра гэта заўчасна думаць, наспрой сабе пісарыць... Але заўваж майстру помнік, а па тым — эпітафія лічылася нармальнай справай як мінімум з XVI стагоддзя. Практычнае стаўленне і шчырае разуменне сваёй смяротнасці...

— Тады смерць была звычайнай справай нават без вайны і эпідэміі, а тых, каму папшчасіла дажыць да сарака, лічылі ўжо старымі. Наколькі адчувана хуткай смерці адбывалася на светлагонькім?

— Вялома ж, мы да не канца разумеем мысленне людзей таго часу, але складасця Уражанне, нібы пра смерць яны думалі ледзь не штодня. А ў часы эпідэміі і вайны — якія, дарчы, цягнулі за сабою пратрыятыя перыяды голоду і заняпаду, — дык і наогул пастаянна. Менавіта ў такія гады з’яўляліся найбольш узнёслых тастаментаў.

— Нашы продкі разумелі, што перад смерцю ўсе роўныя — і каралі, і жабракі. Яны завяваліся ў свой танец — згадайма алегарычны вобраз дасе масабре! — прадстаўнікоў самых розных народаў. На той свет мы не паінаем за сабою матэрыяльных набыткі, і таму най-першым мусім дабаць пра духоўны скарб і пазбаўляцца ад блуднае грахоў. А матэрыяльнае — гэта дурнасць. Така думка скранной ніткай праходзіць праз тастаменты і дамустрэе вельмі важную рысу светлагонькіх нашых продкаў.

— І сапраўды, вельмі дзіўна «апошняя воля». Чым яна вытлумачаецца?

— Пакуль пра гэта можна толькі згадавацца: гэта варта асобна да следвання. Можна, гэты сентымент да любімых можаць быць пратрыятыя прасілі пахаваць іх не проста палей ад могілак, а на канкротным пагорку старых дарог даводзілася сустракаць магілы, якія адносна прыблізна да гэтага перыяду.

Веравана эпітафія з Марінёва

Вядома ж, мы не да канца разумеем мысленне людзей таго часу, але складасця Уражанне, нібы пра смерць яны думалі ледзь не штодня. А ў часы эпідэміі і вайны — якія, дарчы, цягнулі за сабою перыяды голоду і заняпаду, — дык і наогул пастаянна. Менавіта ў такія гады з’яўляліся найбольш узнёслых тастаментаў.

Храм у Кодані і несапраўднае надмагілле

Памятны крыж XVI стагоддзя

— Пра распусюджанасць такога спосабу пахавання можна меркаваць хаця б таму, што ў трэбніку відомана праваслаўнага мітрапаліта Пятра Марі-дзі 1646 года выдана святар пра гэты звычай прывадаць, маўляў, нельга хаваць людзей у полі, гэта ж дзікуства! Тое, што яшчэ ў сярэдзіне XVII стагоддзя даводзілася змагацца з такімі практыкамі, сведчыць пра вялікую іх папулярнасць.

— Яшчэ адзін дзіўны звычай, пра які ў зборніку піша мой калега Сяргей Грун-дзіў, паходзіць ужо з канца XVIII стагоддзя. Паход Напалеона ў Егіпет спара-дзіў у Еўропе сапраўднае егіптаманію, якая ахапіла і нашы мясціны. І вось, на беларускіх могілках сталі з’яўляцца піраміды — некаторыя з іх, дарчы, ацалелі доследна. Така мода пратрыя-ла адно да Першай сусветнай.

— Піраміды і сціны змастычана выглядаюць у тэатрыяных закладшчых? Не кажучы пра бальныя часы. Няўжо прасты люд не пратэставаў? Там болшы традыцыі ж усё не хрысціянскія...

— Безумоўна, мінакі пераацтва-ліся, аднак... чапаш не адважваліся прасілі пахаваць іх не проста палей ад могілак, а на канкротным пагорку старых дарог даводзілася сустракаць магілы, якія адносна прыблізна да гэтага перыяду.

“Пісана рукой маёй уласнай...”

Загадкі “культуры memento mori” ў Вялікім Княстве Літоўскім

Гістарычныя дакументы могуць быць рознымі, і не апошняе месца сярод іх займаюць... магільныя піты. Пра гэта нагадавае навуковы зборнік «Eriparium», выдадзены Нацыянальным гістарычным архівам Рэспублікі Беларусь. Кніга сведчыць, што гэта пахавальнай культуры Вялікага Княства тоіць мноства адкрыццяў, якія будуць цікавымі не толькі для вэушых спецыялістаў.

— Няўжо тут ужо ў тыя даўнія часы было багата пісьменных людзей? А як жа стэрэатып пра павальную непісьменнасць?

— Акурат у XVI стагоддзі албывацця алфавітызацыя — масавае далучэнне да пісьмовай кніжнай культуры, карыстанне яе здыбачнікамі, а ў далатак і памкненне самому выкаласці свае думкі на пісьме. Таму і з’яўляюцца розныя эта-дакументы — скажам, скаргі або прабошны. Але тастаменты сярод іх асабліва цікавыя: яны даюць аўтару вялікае поле для імправізацыі.

— Той век — наогул вельмі адметны перыяд у нашай гісторыі, ён характэрны не толькі эканамічнымі ды юрыдычнымі навацыямі (здадайма тыя ж Статуты), але таксама і пэўнымі ментальнымі зрухамі. Яны адлюстроўваюцца і ў культуры пахаванняў. Скажам, менавіта ў XVI стагоддзі з’яўляюцца лічылыя эпітафіі: раней людзі не лічылі прагібным нешта пісаць на помніках. Маўляў, навошта, калі Бог і так кожнага ведае...

— У тастаментах нярэдка сустракаецца такая думка: няма нічога больш пэўнага за смерць, але няма нічога менш пэўнага, чым яе гадзіна. Атавадна, трэба паўсячасна дабаць пра жыццё вечае ды старацца загадзя ўладкаваць свае пасмяротныя справы. Складзі той жа тастамент у добрым розуме. Менавіта таму яны гэтак масава і з’яўляліся.

— Нашы продкі разумелі, што перад смерцю ўсе роўныя — і каралі, і жабракі. Яны завяваліся ў свой танец — згадайма алегарычны вобраз дасе масабре! — прадстаўнікоў самых розных народаў. На той свет мы не паінаем за сабою матэрыяльных набыткі, і таму най-першым мусім дабаць пра духоўны скарб і пазбаўляцца ад блуднае грахоў. А матэрыяльнае — гэта дурнасць. Така думка скранной ніткай праходзіць праз тастаменты і дамустрэе вельмі важную рысу светлагонькіх нашых продкаў.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл.: 8 017 3654237, 8 017 3576627
Пошта: kupalabitel@mail.ru

- Трагікамедыя "Апошні атракцыён" (16+). Прэмера. Галоўная сцена. **11 лютага а 19.00.**
- Пластычны спектакль у 1 дзеі "Наш космас" (12+). Галоўная сцена. **12 лютага а 19.00.**
- Музычна-пластычная фантазія "Скрыжаванне" (12+). Камінная зала. **14 лютага а 19.00.**
- Прадстаўленне "Музыка душы" (0+). Камінная зала. **15 лютага а 19.00.**
- Трагікамедыя "Чакана гучна і да болю блізка" (16+). Камерная сцена. **15 лютага а 19.00.**
- Музычна-літаратурная сустрэча "Сніўся мне сон..." у межах праекта "Сустрэчы ля каміна" (12+). Камінная зала. **16 лютага а 19.00.**
- Надзвычайна неверагоднае здарэнне ў 2 дзеях "Жаніцьба" (12+). Галоўная сцена. **17 лютага а 19.00.**

УНП 100377901

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1.
Тэл.: 8 017 2431041 (каса), 8 017 3615493

- Опера ў 2 дзеях "Гісторыя Кая і Герды (Снежная каралева)" (6+). Прэмера. **11 лютага а 18.00, 12 лютага аб 11.00.**
- Балет у 1 дзеі па матывах рускіх народных казак "Жар-птишка" (12+). **12 лютага а 18.00.**
- Балет у 1 дзеі "Шехеразада" (12+). **12 лютага а 19.00.**
- Аперэта ў 3 дзеях "Лютучая мыш" (12+). **14 лютага а 19.00.**
- Балет у 2 дзеях "Жызэль" (12+). Прэмера. **15 лютага а 19.00.**
- Канцэрт "Прысвячэнне. Фёдар Шаляпін" (12+). Да 150-годдзя з дня нараджэння спевака. **15 лютага а 19.30.**
- Опера ў 3 дзеях "Тоска" (12+). **16 лютага а 19.00.**
- Канцэрт "Шэдзёры харавой опернай музыкі" (12+). Да 90-гадовага юбілею Вялікага тэатра Беларусі. **18 лютага а 18.00.**

УНП 191081322

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, д. 2.
Тэл.: 8 0212 669077 (каса)

- Гісторыя незвычайнага сямейства ў 2 дзеях "Насарог і Жырафа" (4+). **11 лютага аб 11.00.**
- Казка-прыявельсць у 1 дзеі "Кацёл з каменчыкамі" (7+). Прэмера. **12 лютага аб 11.00.**
- Музычная казка ў 2 дзеях "Церам-Церамок" (3+). **18 лютага аб 11.00.**

УНП 300001869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 8 017 3970163 (экспісійнае бюро)

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава Тамары і Уладзіміра Васюкоў "Творцы". **Да 12 лютага.**
- Выстава "Зімовыя гісторыі". Жывапісныя і графічныя работы юных мастакоў з гімназіі № 75 г. Мінска імя П. В. Масленікава. **Да 14 лютага.**
- Персанальная выстава Мікалая Аўчынінікава "Прысвячэнне", прывержанава да 70-годдзя з дня нараджэння мастака. У экспазіцыі – каля 40 твораў з майстэрні аўтара. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава скульптуры і графікі Аляксандра Фінскага, прывержанава да 70-годдзя з дня нараджэння творцы. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава "Плады Зямлі", прысвечаная Году міру і стварэння. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава "Беларусь – Кітай. Супрацоўніцтва і сямейства". **Да 12 сакавіка.**
- Рэтрспектыўная выстава "Валерыі Шакурба. In Memoriam". **Да 26 сакавіка.**
- Выставачны праект "Ленін і Шчаміліў. Да 100-годдзя з дня нараджэння". **Да 2 сакавіка.**
- Фотавыстава "Музыка душы – сладчына", прысвечаная 90-годдзю Беларускага саюза кампазітараў. **Да 2 сакавіка.**
- Заняткі курса "Філасофія з дзецьмі ў Мастацкім" (наведвальнікі ад 7 да 10 гадоў). **Да 9 сакавіка.**
- Экспіцыі: "Ягога колеру зіма?" (6+), "Казкі Усходу" (10+), "Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+), "Піць моў каханьня" (16+). Праводзіцца заўсёды.

УНП 10037771

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ.

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 8 017 3637796, 8 017 3588878

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава Марыны Капілавай "Пункт гледжання". **Да 3 сакавіка.**
- Экспіцыя "Шлях мастака Валенція Ваньковіча". Папярэдні запіс. **Праводзіцца заўсёды.**
- Экспіцыя "Сядзібны партрэт". Папярэдні запіс. **Праводзіцца заўсёды.**
- Спектакль тэатра ценю "Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апаўяданнях. Белая сарока". Папярэдні запіс. **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 10037771

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАУБІЧЫ

Спарткомплекс "Раубічы", Мінскі раён.
Тэл.: 8 017 5074468

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Праграма "Каланды ў музеі". Праводзіцца заўсёды. Працягласць – 2–2,5 гадзіны. Папярэдні запіс абавязковы.

УНП 10037771

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава "В. К. Бялінціца-Бірулі і мастакі з яго кола", прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння жывапісца. **Да 26 лютага.**
- Art-lectorium "Зразумелае мастацтва". Праводзіцца заўсёды. Падрабязней на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 0222 650203, 8 0222 658800.

УНП 10037771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660, +375 29 5518051, +375 29 1903149

- **Палацавы ансамбль**
- Выстава "Недзепрыметны зварот". Часовая экспазіцыя аўтарскіх лялек, прысвечаных пісьменнікам і пэтам XIX–XX стагоддзяў, ад сямейства Міжнароднай гільдыі майстроў (Санкт-Пецярбург). Малая выставачная зала. **Да 30 красавіка.**
- Выставачны праект "Ператворэння ў попель. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны". У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманял нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- **Мерпрыемствы**
- Квэсты: "Палацавыя таямніцы", "Музычная скарбніца Нясвіжскага двара".
- Виртуальныя выставы: "Ператворэння ў попель. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны", "Нясвіж – здабытак сучаснай культуры", экспазіцыя Паўла Татарнікава "Магнацкія двары і замкі Беларусі".
- Тэматычныя і аглядныя экспіцыі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках Нясвіжа.
- **Адзел экспіцыянальнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейска, 1)**
- Персанальная выстава мастака Юліі Марданюк "Яркія штрыхі тэкстылю". **Да 15 лютага.**
- **Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3)**
- **Пастаянная экспазіцыя**
- "Тарадасе самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст."
- "Нясвіж у міжваенны час. Людзі і падзеі".
- Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст. "Культура часу". 3 фондаў музея-запаведніка.

Мерпрыемствы

- Квэсты: "Беззаблычны артафакт", "Карта сямі каралеўстваў", "Музейны дэтэктыў", "Музейнае расследаванне".
- Культурныя мерпрыемствы: "Прыём у княгіні", "Дзень нараджэння ў Ратушы" (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
- Сюжэтно-ролевая развівальная праграма "Школа шпіёнаў". Група да 25 чалавек.
- Гульня-знаёмства "Музейка аб музеі" (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- Гульнявая праграма "Выкрунтасы" (група да 25 чалавек).

Падрабязнасці на сайце niasvizh.by.

УНП 60020720

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIR"

г. п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: 8 01596 36290, 8 01596 36270

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Квэст "Белы слон". **11 лютага а 15.30.**
- Выстава "ARMATUS. Ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспехаў і зброі" (0+). Паўночны корпус. **Да 31 жніўня.**
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экспіцыі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.
- Экспіцыя для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
- Сямейная квэст-экспіцыя "Легенды і паданні Мірскага замка".
- Музейныя заняты для дзяцей сярэдняй школьнага ўзросту: "Святая стравя для князя па старадаўнім рэцэпце", "Асаблівае жаночае касцюма XVIII ст.", "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст.", "Печи з каробкавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў".

УНП 590201541

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792, 8 017 3271166

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Часовая выстава "Памяць народа святая" – сумесны праект Пасольства Рэспублікі Узбекістан у Рэспубліцы Беларусь, агенцтва "Узархій" Рэспублікі Узбекістан. **Да 15 лютага.**
- Часовая экспазіцыя "Мастакі пра вайну". Аснову праекта складаюць 25 жывапісных палотнаў з фондаў музея. **Да 15 сакавіка.**
- Куратарская экспіцыя – 24 лютага.
- Выстава "Вызваленне Еўропы" ў рамках міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі", які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых краін.
- Часовая экспазіцыя "Вызваленне Беларусі. Верасень 1943 – ліпень 1944 гг." у філіяле музея – ВК "Старая мяжа".
- Анлайн-выстава "Трагедыя народаў".

У продаж паступілі сертыфікаты на наведванне музея з экспіцыяй і без яе.

Падрабязнасці на сайце warmuseum.by.

УНП 100235472

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.
Тэл.: 8 017 2427814
Час працы: аўторак – нядзеля з 12.00 да 20.00

- Выставачны праект "Штучны інтэлект: мастак ці машына?". **Да 26 сакавіка.**
- г. Мінск, вул. Някрасава, 3. Тэл.: 8 017 2350331
Час працы: серада – нядзеля з 12.00 да 20.00
- Выстава "Плюс/мінус 100: народныя мастакі-юбіляры". **Да 19 сакавіка.**

УНП 192545414

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **8 017 3970163, +375 25 6677819.**

У нашым пазнавальна-адукацыйным Telegram-канале вы можаце даведацца больш цікавых фактаў пра беларускае мастацтва і мову, паўдзельнічаць у штодзённых аптытанках і працягчыць пра культурнае жыццё краіны. Далучайцеся!

Інфармацыя пра наяўнасць газеты ў кіёсках "Белсаюздрука" ў Мінску можна атрымаць па тэлефоне 8 017 2764542 з 9.00 да 17.00.

КУЛЬТУРА

Сайт: kultura-info.by
E-mail: kim@kultura-info.by

ШТОДНЭВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА, ДЛІЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавельца ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Рэдакцыя газеты "Культура":
Галоўны рэдактар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.
Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Генэзьеўна.

Апказны сакратар — Галіна МАЛІНЮСКАЯ.
Рэдактар аддзела — Яўген РАГІН.
Аглядальнікі рэдакцыі: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўгенія ГАБЕЦ, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ, Дзіміі ШЫЙКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.
Літаратурны рэдактар — Мацвей ЗАЙЦАЎ.

Мастацкі рэдактар — Марына ПЯРКОУСКАЯ.
Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 77.
Тэлефоны: 8 017 2860797, 8 017 3345723.
Тэлефон-факс: 8 017 3345741.
Бухгалтэрыя: 8 017 3345735.
Рэкламны адрас: 8 017 2860797.
* — матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2023.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупакі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Падпісныя індыксы: 63875, 63872, 63879. Ільготныя па паўгоддзе: 63872, 638722 (зніжка 15 %). Камплект (газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"): 63874, 638742 (зніжка 10 %). Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папіска на 1 год: 10.02.2023 а 18.00. Замова № 361. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавельца "Беларускі Дом друку" - 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Наклад 3055.

З птанненнямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне 8 017 2860797 або на электронную пошту reklama@kultura-info.by.